

Γιατί ένα τέτοιο Συμπόσιο WHY SUCH A SYMPOSIUM olympias.uoi.gr/32635 & [doi:heal.uoi.12442](https://doi.org/10.12442/heal.uoi.12442)
Ο δρόμος ως το Συμπόσιο TOWARDS THE SYMPOSIUM olympias.uoi.gr/32632 & [doi:heal.uoi.12439](https://doi.org/10.12439/heal.uoi.12439)
Πρόγραμμα PROGRAM olympias.uoi.gr/32633 & [doi:heal.uoi.12440](https://doi.org/10.12440/heal.uoi.12440)
Ομιλίες ORAL PRESENTATIONS (121 βίντεο / videos) <https://www.youtube.com/@1-706/videos>
ΠΡΑΚΤΙΚΑ PROCEEDINGS olympias.uoi.gr/32634 & [doi:heal.uoi.12441](https://doi.org/10.12441/heal.uoi.12441)
Απολογισμός: Ήμουν κι εγώ εκεί! REPORT: I WAS THERE! olympias.uoi.gr/33342 & [doi:heal.uoi.13058](https://doi.org/10.13058/heal.uoi.13058)

Παρόν άρθρο THIS PAPER olympias.uoi.gr/33248 & [doi:heal.uoi.13003](https://doi.org/10.13003/heal.uoi.13003). EN Summary follows

Από την τέχνη του θνήσκειν [ars moriendi] στις τεχνικές επίσπευσης του θανάτου. Ο ‘θάνατος από επιλογή’ στην προοπτική του Tolstoy και του Heidegger¹

Γιώργος Ξηροπαΐδης²

Κοσμήτορας της Ανωτάτης Σχολής Καλών Τεχνών

Περίληψη

Οι απαρχές της ‘ιατρικής ευθανασίας’ πρέπει να αναζητηθούν σε μια μετατόπιση της διαδικασίας του θνήσκειν από την περιοχή της θρησκείας σε εκείνη της ιατρικής επιστήμης και μέσω αυτής στη σφαίρα αρμοδιότητας του θετικού δικαίου και της δημόσιας κοινωνικής πολιτικής. Πρόκειται για μετατόπιση η οποία υποκινείται από την ‘πλανητική κυριαρχία της τεχνολογίας’ και τη συνακόλουθη παρακμή της τέχνης στον σύγχρονο ‘απομαγευμένο’ [Max Weber] κόσμο.

Για να κατανοηθεί η σημασία της συγκεκριμένης μετατόπισης, θα προσπαθήσουμε στην ανακοίνωση αυτή να στοχαστούμε πρώτον τη διαρκώς εξαπλούμενη διερεύνηση και χρήση τεχνικών ελέγχου του θανάτου, δεύτερον τον ριζικό μετασχηματισμό του θνήσκειν από ένα ‘έργο τέχνης’ σε ένα ‘προϊόν τεχνικής επεξεργασίας’ και τρίτον την συνεχώς αυξανόμενη απαίτηση για μια νομική ρύθμιση της διαδικασίας του θανάτου. Θα χρησιμοποιήσουμε εν προκειμένω ως οδηγητικό μίτο αφενός τα διηγήματα του Tolstoy «Τρεις θάνατοι» και «Ο θάνατος του Ιβάν Ίλιτς» και αφετέρου τις περί θανάτου αναλύσεις που συναντάμε στη φαινομενολογική σκέψη του Heidegger.

¹ 29-4-2017 11:00-12:30 Συνεδρία: Σ2 Η τέχνη του θνήσκειν. Ομιλία 2: Δεν παρουσιάστηκε λόγω προβλήματος υγείας. Άρθρο: υποβολή 10-4-2017· αποδοχή 28-7-2023· κρίση από ομότεχνους (peer review) όχι. Αν οι σύνδεσμοι στην κορυφή αυτής της σελίδας δεν λειτουργούν: > ΠΡΑΚΤΙΚΑ: σελίδα 21: υποσημείωση 6.

Πώς να αναφέρετε αυτό το άρθρο: Ξηροπαΐδης Γ. «Από την τέχνη του θνήσκειν [ars moriendi] στις τεχνικές επίσπευσης του θανάτου. Ο ‘θάνατος από επιλογή’ στην προοπτική του Tolstoy και του Heidegger». Στο: «Πότε Πρέπει να Πεθαίνουμε; (ΠΠΠ). Πρακτικά 1ου Διεπιστημονικού Συμποσίου, Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων, 28-30 Απριλίου 2017. ISBN 978-960-233-288-7». Εκδόσεις Πανεπιστημίου Ιωαννίνων, αποθετήριο Ολυμπιάς, 7 Απριλίου 2024. Άρθρο Σ22: σς 2. <https://olympias.lib.uoi.gr/jspui/handle/123456789/33248> & <http://dx.doi.org/10.26268/heal.uoi.13003>.

² Καθηγητής στο Τμήμα Θεωρίας και Ιστορίας της Τέχνης της ΑΣΚΤ, με γνωστικό αντικείμενο «Ιστορία Φιλοσοφικών και Αισθητικών Ιδεών: 18^{ος}-20^{ος} αιώνας». Διδάσκει Αισθητική, Φιλοσοφία της Τέχνης, Φιλοσοφία της Γλώσσας και Ιστορία της Ηπειρωτικής Φιλοσοφίας. Οι δημοσιεύσεις του αφορούν στη φιλοσοφία του Kant, στη φαινομενολογία (Husserl, Heidegger), στην ερμηνευτική (Dilthey, Gadamer, Ricoeur), καθώς και στην ιστορία των αισθητικών θεωριών (γερμανικός ιδεαλισμός, ρομαντισμός, μεταμοντερνισμός, αποδομισμός). Μαζί με τον καθηγητή κ. Στέλιο Βιρβιδάκη έχει επιμεληθεί την ελληνική έκδοση του *Φιλοσοφικού Λεξικού του Cambridge*. Από τον Φεβρουάριο του 2014 είναι Κοσμήτορας της ΑΣΚΤ. <http://www.asfa.gr/georgios-ksiropaidis>. gexi@asfa.gr.

Λέξεις-κλειδιά: μετατόπιση από τη θρησκεία στην επιστήμη, πλανητική κυριαρχία τεχνολογίας, απομαγευμένος κόσμος, θνήσκειν έργο τέχνης, θνήσκειν προϊόν τεχνικής, τεχνικές ελέγχου θανάτου, Tolstoy, Heidegger, πότε πρέπει να πεθαίνουμε, ΠΠΠ.

From the art of dying [ars moriendi] to the techniques of hastening death. 'Death by choice' in the perspective of Tolstoy and Heidegger.³

George Xiropaidis⁴

Dean of the School of Fine Arts

Summary

The beginnings of 'medical euthanasia' must be sought in a displacement of the dying process from the area of religion to that of medical science and through it to the sphere of competence of positive law and public social policy. It is a shift prompted by the 'planetary dominance of technology' and the consequent decline of art in the modern 'demagicalized' [Max Weber] world.

In order to understand the significance of this particular shift, we will try in this communication to reflect firstly on the ever-expanding research and use of death control techniques, secondly on the radical transformation of death from a 'work of art' to a 'product of technical processing' and thirdly on ever-increasing demand for a legal regulation of the dying process. In this case, we will use as a guiding myth on the one hand Tolstoy's short stories "Three Deaths" and "The Death of Ivan Ilyich" and on the other the analyzes of death found in Heidegger's phenomenological thought.

Keywords: *displacement from religion to science, planetary dominance of technology, demagicalized world, dying a work of art, dying a product of technique, death control techniques, Tolstoy, Heidegger, when should we die, WnSWD.*

---

³ 29-4-2017 11:00-12:30 Session: S2 *The art of dying [ars moriendi]*. **Speech 2:** No oral presentation due to a health issue. **Paper:** submitted 10 Apr 2017; accepted 28 Jul 2023; no peer reviewed. If the **links** at the top of the first page do not work: > Top of the 1st page: PROCEEDINGS: page 22: footnote 10.

Cite this article: Xiropaidis G. «From the art of dying [ars moriendi] to the techniques of hastening death. 'Death by choice' in the perspective of Tolstoy and Heidegger». In: «*When Should We Die? (WnSWD). Proceedings of the 1st Interdisciplinary Symposium. University of Ioannina, Greece, April 28-30, 2017. ISBN 978-960-233-288-7*». University of Ioannina Publications, Olympias repository. April 7, 2024. Paper S22: ps 2.
<https://olympias.lib.uoi.gr/jspui/handle/123456789/33248> & <http://dx.doi.org/10.26268/heal.uoi.13003>.

⁴ Professor at the Department of Theory and History of Art of Athens School of Fine Arts (ASFA), with the subject "History of Philosophical and Aesthetic Ideas: 18th-20th century". He teaches Aesthetics, Philosophy of Art, Philosophy of Language, and History of Continental Philosophy. His publications concern Kant's philosophy, phenomenology (Husserl, Heidegger), hermeneutics (Dilthey, Gadamer, Ricouer), as well as the history of aesthetic theories (German idealism, romanticism, postmodernism, deconstruction). Together with Professor Stelios Virvidakis, he has edited the Greek edition of the Cambridge Philosophical Dictionary. Since February 2014 he is the Dean of ASFA. <http://www.asfa.gr/georgios-ksiropaidis>. gexi@asfa.gr.